

درس ۱۵ حمله چنگیز و تیمور به ایران

مغول ها

نکات مهم درس

مغولان، اقوام بیابانگردی بودند که در سرزمین **مغولستان** واقع در **شمال چین** و **جنوب سیبری** زندگی می کردند. به خاطر آب و هوای سرد و خشک منطقه، شیوه زندگی آن ها **کوچ نشینی** و **دامداری** بود. قبایل مغول به سبب **افزایش جمعیت** و **کمبود مراتع** و تأمین زندگی، به غارت یکدیگر و همسایگان روی آوردند.

چنگیز رئیس یکی از قبایل **مغول** بود که قبیله های مغول را زیر فرمان خود درآورد و حکومتی نیرومند تشکیل داد و برای اداره آن کشور، مجموعه قوانینی را با عنوان **یاسای** چنگیزی تدوین کرد و به اجرا گذاشت.

چنگیز در فنون رزمی مهارت کامل داشت و در حيله های جنگی استاد بود.

مغولان پس از آن که متحد و قدرتمند شدند، به فکر حمله به سرزمین های آباد و تصاحب ثروت آن ها افتادند. آن ها نخست به **چین** حمله و شهر ثروتمند **پکن** را تسخیر و غارت کردند، سپس با فتح سرزمین هایی در غرب مغولستان، به مرزهای **ایران** نزدیک شدند.

مغولان در زمان **خوارزمشاهیان** به **ایران** هجوم آوردند. در زمان سلطان محمد خوارزمشاه وقتی اعضای یک کاروان تجاری مغول به یکی از شهرهای ایران آمده بودند، به دستور حاکم آن شهر به جرم جاسوسی دستگیر و کشته شدند. چنگیزخان این موضوع را بهانه قرار داد و با لشکری عظیم به ایران هجوم آورد (۶۱۶ ق).

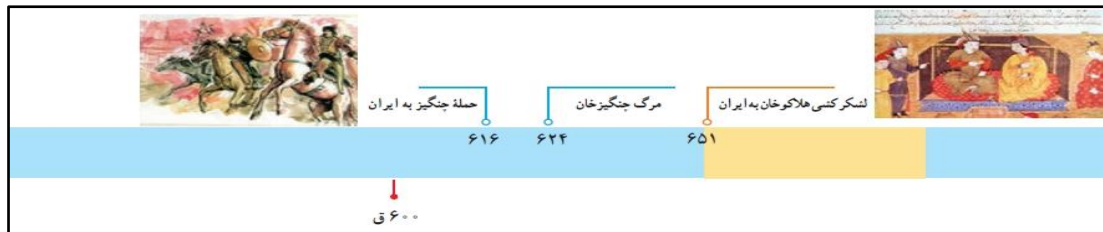

سلطان محمد خوارزمشاه به مقابله با سپاه **مغول** شتافت، اما در همان برخورد **فرار** کرد، فرار او، روحیه سپاهیان و مردم را ضعیف کرد.

سلطان جلال الدین، پسر و جانشین سلطان محمد خوارزمشاه در یک جنگ بر مغولان **پیروز** شد، اما به دلیل **اختلافات** و درگیری های داخلی و **عدم حمایت** برخی از سرداران و حاکمان محلی کاری از پیش نبرد. **خلیفه عباسی** نه تنها جلال الدین را یاری نکرد، بلکه با وی وارد **جنگ** شد.

سپاهیان چنگیز در جریان هجوم به ایران، شهرها و آبادی های زیادی را ویران کردند و خسارت فراوانی به مزارع کشاورزی و قنات ها وارد آوردند. مغولان همچنین مساجد، مدارس و کتابخانه ها را خراب کردند و کتاب ها را سوزاندند.

ایلخانان

پس از مرگ چنگیز، هلاکوخان نوه چنگیز، مأمور شد فتوحات مغول را در ایران و دیگر بخش های جهان اسلام کامل کند. او، نخست اسماعیلیان ایران را از بین برد و قلعه های آنان را ویران کرد، سپس با تسخیر بغداد و کشتن خلیفه (۶۵۶ ق)، خلافت عباسی را برانداخت.

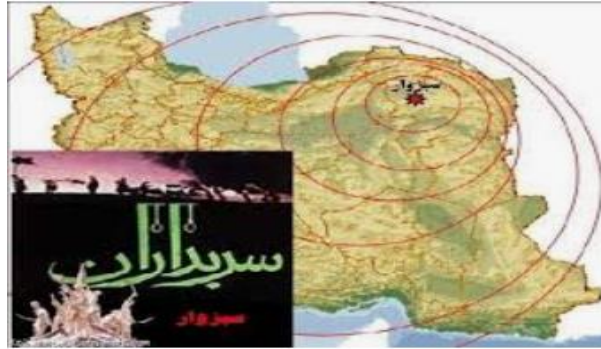

ایلخانان
 ایلخانان ایلخانان یا ایلخانیان نام سلسله ای مغول است که از سال ۶۵۴ تا ۷۵۰ ه.ق معادل ۱۲۵۶ تا ۱۳۴۹ میلادی در ایران حکومت می کردند و فرزندان چنگیزخان مغول بودند.

هلاکوخان پس از نابودی خلافت عباسی، حکومت ایلخانان را تأسیس کرد. او به همراه فرزندان و نوادگانش، حدود هشتاد سال بر ایران فرمان راندند. در دوران فرمانروایی سلسله ایلخانان، ایران از نظر سیاسی یکپارچه و متحد شد.

پس از مرگ آخرین ایلخان مغول (ابوسعید)، ایران بار دیگر گرفتار هرج و مرج و جنگ شد و

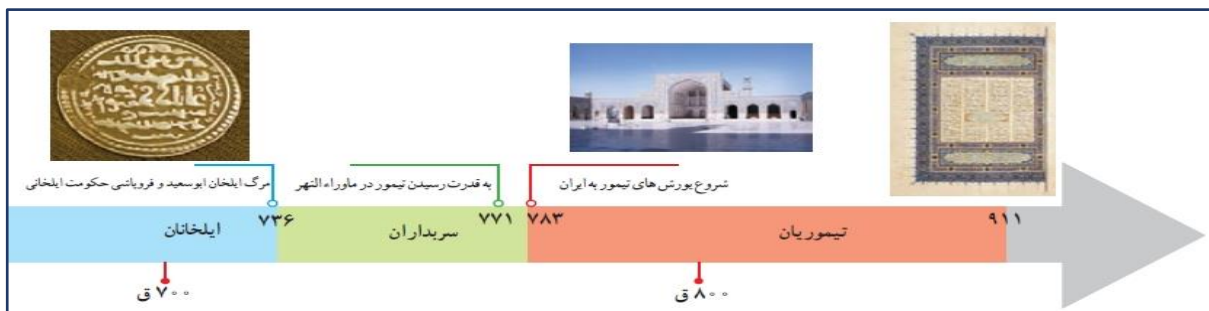
حاکمان محلی و سرداران با یکدیگر به رقابت و ستیز برخاستند.

هم زمان با **فروپاشی** حکومت **ایلخانان**، بی عدالتی و ستمگری حاکمان محلی، خشم و ناراضایتی مردم را برانگیخت و قیام های مختلفی در گوشه و کنار ایران شروع شد. یکی از مهمترین این قیام ها، قیام **سربداران** بود که از روستای **باشتین** در **سبزوار** آغاز شد.

مردم سبزوار بر اثر تعلیمات **شیخ خلیفه** و **شیخ حسن جوری**، آماده مقابله با ظلم شده بودند. آنان با شعار **سر به دار می دهیم، تن به ذلت نمی دهیم**، سپاه حاکم مغول را در آن ولایت شکست دادند و پس از تصرف شهر **سبزوار**، حکومت خود را **تأسیس** کردند. سربداران، **شیعه** مذهب بودند. حکومت محلی سربداران پس از **یورش تیمور** به ایران از بین رفت.

هجوم تیمور به ایران

در اواخر قرن **هشتم** هجری، سرزمین ما با یورش های وحشتناک اقوام بیابان گرد، از سمت **شمال شرق** روبه رو شد. این یورش ها را شخصی به نام **تیمور** فرماندهی می کرد.

تیمور گورکانی یکی از فاتحان مشهور در تاریخ است که بخش وسیعی از **آسیا** را فتح کرد و امپراتوری تیموری را بنیان گذاشت. او به هنر، علاقه نشان می داد و هر شهر و ولایتی را که می گشود، هنرمندان و صنعتگرانش را به پایتخت خود **سمرقند** می فرستاده.

تیمور پس از تسلط بر **ماوراءالنهر**، با سوء استفاده از اوضاع پریشان و آشفته **ایران** چندین مرتبه به کشور ما یورش آورد. در این یورش ها، عده زیادی کشته شدند و اموال مردم غارت گردید.

تیمور امپراتوری پهناوری را بنیان گذاشت که از مرزهای **چین** تا **شام** گسترش یافته بود. حکومت تیموریان با ظهور حکومت **صفویان** در ایران از میان رفت.